

Mottagare
Mark- och miljödomstolen vid Växjö
tingsrätt

Yttrande M 2702-24 Ostlänken, delsträcka Stavsjö- Loddbý, delområde Kolmårdstunneln

Trafikverket yttrar sig nedan, i enlighet med föreläggande (aktbilaga 140), över inkomna synpunkter i aktbilaga 133 och 136-139.

I enlighet med föreläggandet bifogas en sammanställning av yrkanden och villkor i målet, se [bilaga 1](#).

Trafikverket begär anstånd till den 1 juli att inkomma med åtagandelista enligt föreläggandet.

Trafikverket vill även ta tillfället i akt att justera det förslag till prövotidsföreskrifter som getts in i ansökan (se avsnitt 2.2 nedan).

1 Svar på inkomna yttranden

1.1 Aktbilaga 133

Fastigheten Kvarntorpshammarmarken 2:8 är inkluderad i sakägarförteckningen i målet. Brunnen på fastigheten Kvarntorpshammarmarken 2:8 ligger inom påverkansområdet för grundvattensänkning, och Trafikverket kommer följa upp brunnen inom ramen för kontrollprogrammet för vattenverksamheten.

1.2 Aktbilaga 136 SMHI

Trafikverket har redan påbörjat ett kontrollprogram med mätningar av vattennivå i sjön och utflödet. Utflödet mäts både i Skirenbäcken och i två uttagsledning. Mätningarna har pågått under lång tid, men mätningarna i dess nuvarande form har pågått sedan 2025. Enligt det föreslagna prövotidsförfarandet ska Trafikverket kontrollera att omgivningspåverkan hålls inom det som redovisats i miljökonsekvensbeskrivningen. Vid avvikelser ska Trafikverket underrätta tillsynsmyndigheten och i den utsträckning som är nödvändigt med anledning av avvikelser vidta åtgärder för att minska inläckaget i tunneln och för att förhindra eller minimera skador i omgivningen.

1.3 Aktbilaga 137 Norrköpings kommun

Trafikverket kommer att ge in en åtagandelista till mark- och miljödomstolen i målet, i enlighet med föreläggande. Åtagandelistan kommer att inkludera samtliga skyddsåtgärder kopplade till vattenverksamheten.

Ärendenummer
TRV 2024/36605
Motpartens ärendenummer
M 2702-24

Dokumentdatum
2026-05-07

Den projekterade lösningen med tillförsel av vatten direkt till bäckarna är vald utifrån att Trafikverket har bedömt att det är den mest robust och tillförlitliga tekniska lösningen utifrån ett investering- och underhållsperspektiv som ska hålla i 120 år. Systemet är valt utifrån så få och enkla tekniska komponenter som är samlade nere i tunnelns lågpunkt som möjligt. Detta för att underlätta underhållet och samtidigt skydda utrustningen så som pumpar och reglerteknik. Direkt tillförsel av vatten till bäckarna har också bedömts vara det säkraste sättet att säkerställa en given mängd tillförsel av vatten kopplat till det faktiska flödet i bäckarna.

I Trafikverkets svar (aktbilaga 130) på Norrköpings kommuns tidigare yttrande (aktbilaga 107) framgår bedömningen att vid en totalkvävehalt under 6 mg/l bedöms ammoniakkväve inte utgöra en risk. Halten suspenderat material avtar snabbare än kväve efter avslutade sprängningsarbeten och bedöms inte utgöra ett problem när kvävehalterna fallit till 6 mg/l. Trafikverket åtar sig att i kontrollprogrammet under övergångsperioden kontrollera dränvattnet från tunneln med avseende på halterna totalkväve och ammoniumkväve, pH samt suspenderat material. Trafikverket anser att detta är tillräckligt och motsätter sig därför Norrköpings kommuns yrkande om särskild villkorsreglering och godkännande att släppa ut drän och länsställningsvatten. Vid behov kan frågan hanteras inom ramen för kommunens ordinarie tillsyn.

Trafikverket vidhåller sin bedömning att tillförsel av dricksvatten till Getå- och Rödmossebäcken är en lämplig skyddsåtgärd.

Inom delområdet Kolmårdstunneln är det två våtmarker vars yta delvis tas i anspråk under byggtiden, en våtmark vid Svartgölen och en vid Persdal. Ytorna tas enbart i anspråk under tiden projektet pågår och lämnas sedan tillbaka till fastighetsägarna efter att det tillfälliga nyttjandet upphör. Återställning av tillfälligt nyttjande sker i första hand till ursprunglig markanvändning, det vill säga våtmark, men sker också i samråd med berörd fastighetsägare beroende på vad denne vill nyttja marken till efter att Trafikverket lämnat tillbaka marken. Det kan noteras att en av de aktuella våtmarken vid Svartgölen inte uppfyller kraven för naturvärdesklassning enligt naturvärdesinventering, och våtmarken vid Persdal har bedömts till NVI klass 3, vilket är det näst lägsta i en fyrgradig skala.

Som framgår av ansökan är det Trafikverkets uppfattning att eventuella oförutsedda skador troligtvis kommer att visa sig relativt omgående. Tiden för framställande av anspråk på grund av oförutsedd skada bör därför fastställas till normaltiden, fem år efter arbetstidens utgång.

1.4 Aktbilaga 138

Vattenverksamheten vid Svartgölen som synpunktslämnare åsyftar är YO97-001 i ansökan.

Ärendenummer
TRV 2024/36605
Motpartens ärendenummer
M 2702-24

Dokumentdatum
2026-05-07

Trafikverket vidhåller tidigare gjorda bedömningar gällande påverkan på Inre Bråviken.

1.5 Aktbilaga 139 Länsstyrelsen Östergötland

Villkor 2 – utsläpp av länshållningsvatten

Länsstyrelsens önskemål att det av villkoret ska framgå en begränsning av den totala mängden bräddat länshållningsvatten (5 procent av totalmängden) och den tid under vilken bräddning får ske (7 dagar i sträck) syftar till att begränsa mängden kväve som tillförs Norrviken. Som Trafikverket tidigare anfört kommer den mängd kväve som riskerar att tillföras Norrviken att medföra endast en låg miljörisk. Något egentligt behov av en sådan begränsning som länsstyrelsen föreslår finns därför inte. Trafikverket har i detta fall valt en långtgående skyddsåtgärd, genom att låta länshållningsvatten som innehåller över 10 mg totalkväve/liter avledas till avloppsreningsverk. Vid kapacitetsbrist eller driftstopp i avloppsreningsverket kommer bräddning inte att ske direkt, utan i första hand kommer länshållningsvattnet då att fördröjas i avvaktan på att kapaciteten återupprättas. Bräddning kommer därmed bara att ske i undantagsfall och endast tillfälligt, när kapaciteten för fördröjning överskrids. Utifrån den låga miljörisken och de långtgående skyddsåtgärderna är det inte rimligt att ställa krav på att verksamhetsutövaren ska iordningställa ytterligare ett system för rening enbart för dessa undantagssituationer.

Trafikverket föreslår att villkoret justeras enligt nedan, för att tydligare ange i vilken ordning åtgärder ska vidtas vid underkapacitet i reningsverket. Trafikverket instämmer inte heller i länsstyrelsens uppfattning att den tidigare föreslagna lydelsen inte begränsar möjligheten till alternativt omhändertagande av det kvävehaltiga länshållningsvattnet, exempelvis genom användande för bevattning av jordbruks-/skogsmark. Trafikverket föreslår därför en justering i villkorets första mening.

Förslag till ny lydelse för villkor 2:

Länshållningsvatten från Kolmårdstunneln som innehåller över 10 mg totalkväve/liter ska avledas till Slottshagens avloppsreningsverk alternativt, efter tillsynsmyndighetens godkännande, omhändertas på annat sätt. Om avledning till Slottshagens avloppsreningsverk eller det alternativa omhändertagandet inte är möjligt ska länshållningsvattnet i första hand fördröjas tills kapacitet för rening återupprättats. Om fördröjningskapaciteten överskrids får länshållningsvattnet tillfälligt bräddas till översilningsanläggning vid Norrviken.

Delegation avseende tillförsel av dricksvatten till Getåbäcken och Rödmossebäcken

Trafikverket har haft en dialog med länsstyrelsen för att klargöra deras önskemål om delegation för utformningen av hur påsläpp av dricksvatten och

Ärendenummer
TRV 2024/36605
Motpartens ärendenummer
M 2702-24

Dokumentdatum
2026-05-07

senare påsläpp av länshållningsvatten ska gå till. Trafikverket uppfattar att det länsstyrelsen önskar delegation på är hur mycket och när vatten ska återföras till Getåbäcken och Rödmossebäcken. Trafikverket ser inget problem med en sådan delegation, men det behöver vara tydligt i domstolens beslut vad delegationen omfattar. Det vore önskvärt om länsstyrelsen kunde inkomma med ett förslag på delegation som Trafikverket kan ta del av innan huvudförhandlingen.

Kompensationsåtgärder

Vad avser frågan om kompensationsåtgärder för våtmarker som påverkas av grundvattenbortledning är utgångspunkten att påverkan följer av lokaliseringen, som är beslutad i planen. Utgångspunkten för lokalisering och utformning är att den ska ske med minsta möjliga intrång och olägenhet. Påverkan – i vissa fall med beaktande av skyddsåtgärder – har därvid bedömts vara acceptabel.

Att påverkan bedömts acceptabel i planen utesluter i och för sig inte att tillstånd förenas med skyldighet att utföra eller bekosta kompensationsåtgärder. 16 kap. 9 § miljöbalken är dock en fakultativ bestämmelse, vilket innebär att kompensationsåtgärder endast kan föreskrivas när det bedömts vara motiverat med hänsyn till hur allvarligt intrånget är i förhållande till nyttan med åtgärderna. Detta gäller särskilt då krav på kompensationsåtgärder är långtgående.

I det här fallet har länsstyrelsen accepterat att det inte för alla berörda våtmarker finns några höga naturvärden som skulle kunna motivera krav på kompensation. Kravet knyts istället till att våtmarkerna tillhandahåller viktiga ekosystemtjänster, såsom bindande av kol och vattenhållande egenskaper, dvs. egenskaper som är knutna till själva våtmarksarealen. Trafikverket instämmer i att dessa funktioner är viktiga, men konstaterar att det skulle vara omöjligt att genomföra större infrastrukturprojekt utan någon påverkan på omgivningen. En ordning där kompensation krävs för varje sådan påverkan, även där inga högre naturvärden förekommer, är inte rimlig och kan inte heller vara lagstiftarens syfte.

I detta fall har påverkan från grundvattenbortledning på våtmarker inte ansetts få några större konsekvenser, eftersom det finns andra våtmarker utanför påverkansområdet med liknande arter, växter och funktion (bilaga D Miljökonsekvensbeskrivning, avsnitt 8.5.2, s 109). Konsekvensen på regional nivå har bedömts som liten till måttlig. Trafikverket vidhåller att påverkan i detta fall inte har en sådan betydelse att det motiverar krav på kompensationsåtgärder.

Även om bedömningen skulle vara att kompensation för försämrad våtmarksfunktion, trots låga naturvärden, är motiverad är det oklart huruvida det ens är möjligt att utföra sådana åtgärder som länsstyrelsen argumenterar för. Tillskapande av ny våtmark kräver att det finns tillgång till lämpliga ytor. Länsstyrelsen har ansett att 12 hektar av den av Trafikverket inlösta

Ärendenummer
TRV 2024/36605
Motpartens ärendenummer
M 2702-24

Dokumentdatum
2026-05-07

fastigheten Algutsbo 1:2 kan återvätas. Trafikverket uppfattar att den yta om 12 hektar som länsstyrelsen åsyftar är mossmarken vid Algutsbo. Trafikverket konstaterar att en återvätning på denna yta skulle vara förenad med en mängd svårigheter och även vissa risker. Exempelvis berör mossen fler fastigheter än Trafikverkets fastighet, varför även andra parter skulle påverkas av en återvätning. Naturvärdena i Rödmossebäcken, såsom eventuell skyddsvärd fiskfauna, skulle sannolikt påverkas negativt vid en uppdämning av området. Därutöver kan det finnas behov av tillstånd eller anmälan.

2 Justeringar av ansökan

2.1 Justering av villkorsförslag

Med anledning av synpunkter som kommit in under skriftväxlingen i målet önskar Trafikverket justera vissa av sina tidigare förslag till villkor. Dessa justeringar beskrivs nedan. I den bifogade sammanställningen av yrkanden och villkor (bilaga 1) anges de justerade lydelseerna.

Villkor 1

Trafikverkets förslag till allmänt villkor formulerades ursprungligen ”*Om inte annat framgår av övriga villkor ska vattenverksamheten bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad sökanden i ansökningshandlingarna och i övrigt angett eller åtagit sig i målet, såvitt avser frågor som är av betydelse för att begränsa påverkan på människors hälsa eller miljön.*”

Mark- och miljödomstolen har ifrågasatt formuleringen *såvitt avser frågor som är av betydelse för att begränsa påverkan på människors hälsa eller miljön.* Det är Trafikverkets uppfattning att den föreslagna lydelsen enbart är en precisering av den allmänt förekommande lydelsen av det allmänna villkoret och att innebörden är densamma - en annan teknisk lösning som innebär en större påverkan på människors hälsa eller miljön ryms inte, men däremot en annan teknisk lösning med lika stor eller mindre påverkan. Trafikverket har därför inga invändningar mot att det allmänna villkoret formuleras utan tillägget och justerar därför villkorsförslaget.

Villkor 2

Villkor 2 avser kvävehaltigt länshållningsvatten från Kolmårdstunneln. Både länsstyrelsen och kommunen har haft synpunkter på hanteringen av sådant vatten. Trafikverket har ovan, i avsnitt 1.5, föreslagit ett justerat villkor.

Villkor 4

I ansökan har Trafikverket föreslagit ett villkor avseende åtgärdsplan. Åtgärdsplanen avser inläckage till tunneln och hänger samman med det föreslagna provotidsförfarandet. Förslaget till provotidsförfarande har nu justerats (se avsnitt 2.2 nedan) för att överensstämma med den konstruktion

Ärendenummer
TRV 2024/36605
Motpartens ärendenummer
M 2702-24

Dokumentdatum
2026-05-07

som godtogs av Mark- och miljööverdomstolen i mål M 12299-24. Mark- och miljööverdomstolen ansåg i det målet att åtgärdsplanen bör hanteras som en del av kontrollprogrammet och kunna revideras löpande, samt att det inte är lämpligt att i tillståndsdomen hänvisa till ett specifikt dokument. Villkorsförslaget utgår därmed.

Villkor 5

Länsstyrelsen har framfört att de anser att kontrollprogrammet ska ges in tre månader innan de tillståndspliktiga arbetena inleds. Trafikverket har inga synpunkter på detta och har därför justerat villkorsförslaget i enlighet med detta.

2.2 Justering av provotidsförfarande

Den provotidskonstruktion som Trafikverket föreslagit med avseende på regleringen av bortledning av grundvatten från Kolmårdstunneln har på senare tid föreslagits också för andra tunnlar inom projekt Tvärförbindelse Södertörn och projekt Ostlänken. Mark- och miljööverdomstolen har i dom den 26 januari 2026¹ (mål nr M 12299-24) godtagit en motsvarande provotidskonstruktion inom projekt Tvärförbindelse Södertörn och väntas inom kort avgöra fyra överklaganden inom projekt Ostlänken, som rör samma fråga.

Eftersom det därmed finns en praxis som stödjer en sådan provotidskonstruktion som föreslagits i detta mål, anser Trafikverket att den föreslagna provotidskonstruktionen i nu aktuella mål lämpligen anpassas för att närmare ansluta sig till den konstruktion och ordalydelse för provotidsförordnande som framgår av Mark- och miljööverdomstolens avgörande i mål M 12299-24. En motsvarande justering har gjorts också i den mål rörande Ostlänken som ännu inte avgjorts av Mark- och miljööverdomstolen. Justeringen innebär inte några förändringar av betydelse, utan är företrädesvis en fråga om att anpassa vissa lydelser. Förändringarna (som också redovisas nedan i konsoliderad form) är följande och berör utredningsvillkor U1 och den provisoriska föreskriften P1, som nu istället blir U1-U2 samt P1-P3, i överensstämmelse med den struktur som använts i Mark- och miljööverdomstolens avgörande i mål M 12299-24.

Nedan redovisas gjorda justeringar i Trafikverkets förslag till provotidsföreskrift. Ny text framgår som understruken och borttagen text som överstruken. I sammanställningen i bilaga 1 redovisas förslaget även utan synliga justeringar.

Mark- och miljööverdomstolen beslutar, med stöd av 22 kap. 27 § miljöbalken, att under en provotid skjuta upp avgörandet av slutliga villkor avseende skada av vattenverksamheten samt om ersättningar eller andra villkor avseende grundvattenbortledningens påverkan på allmänna och enskilda intressen.

¹ Mål nr M 12299-24 - prövningen avsåg Trafikverkets överklagande av fasta inläckagevillkor för bergtunnel inom projekt Tvärförbindelse Södertörn

Ärendenummer
TRV 2024/36605
Motpartens ärendenummer
M 2702-24

Dokumentdatum
2026-05-07

U1. ~~Under en provotid, räknad~~ Provotiden räknas från den tidpunkt då grundvattenbortledningen ~~inleddes~~ inleddes för anläggandet av bergtunneldelen av Kolmårdstunneln till senast ~~två tre~~ tre år efter den tidpunkten ~~då tunneldrivningen samt tätningsåtgärderna för denna tunnel avslutats. dock senast två år efter godkänd slutbesiktning.~~ Trafikverket ska meddela tillsynsmyndigheten när Trafikverket anser att tätningsåtgärderna för tunneln ska avslutas. Detta meddelande ska lämnas innan anläggnings- och installationsarbeten hindrar vidare tätningsåtgärder i tunneln. Om inläckaget till tunneln vid den tidpunkten överstiger de nivåer som anges i P2 nedan krävs tillsynsmyndighetens godkännande för att avsluta tätningsåtgärderna och övergå till anläggnings- och installationsarbeten. När tätningsåtgärderna är avslutade, ska mark och miljödomstolen underrättas.

~~ska Trafikverket kontrollera grundvattenbortledningens effekter på omgivningen enligt nedanstående provisoriska föreskrift (P1). Trafikverket ska meddela mark och miljödomstolen och tillsynsmyndigheten när tunneldrivningen och tätningsåtgärderna har avslutats respektive tidpunkt för godkänd slutbesiktning.~~

U2. Vid provotidens utgång ska Trafikverket för bergtunneldelen av Kolmårdstunneln inkomma till mark- och miljödomstolen med en redovisning av ~~Den provotidsredovisning som inlämnas till domstolen ska redovisa:~~

- ~~det~~ inläckage av grundvatten som ~~kontinuerligt~~ uppmätts under provotiden,
- ~~de~~ åtgärder för tätning som utförts för att begränsa detta inläckage och åtgärder i övrigt som utförts för att begränsa omgivningspåverkan.
- inläckagets grundvattenbortledningens bedömda påverkan på allmänna och enskilda intressen, samt
- ~~de överväganden som Trafikverket gjort i förhållande till punkterna 1–3 vid utformande av sitt förslag till slutliga villkor enligt första stycket. den ersättning eller andra villkor som Trafikverket föreslår under driften av bergtunneln.~~

Redovisningen ska innehålla en redogörelse över de överväganden som Trafikverket gjort i förhållande till punkterna 1–3 ~~vid utformande av sitt förslag till slutliga villkor enligt första stycket.~~

Under provotiden och till dess något annat bestämts ska Trafikverket hantera grundvattenbortledningens effekter på omgivningen enligt nedanstående provotidsföreskrifter.

P1. Trafikverket ska under provotiden ~~tunneldrivningen~~ kontrollera ~~följa upp att~~ inläckaget till ~~Kolmårdstunnelns bergtunneldel~~ tunneln i förhållande till den prognos som förutsatts vid tillståndsprövningen och att omgivningspåverkan hålls inom det som redovisats i miljökonsekvensbeskrivningen, vilket ska konkretiseras i kontrollprogrammet. Kunskap kring dessa förhållanden ska löpande redovisas till tillsynsmyndigheten enligt en överenskommen intervall.

och uppkommen omgivningspåverkan följer det som redovisats i miljökonsekvensbeskrivningen. Detta ska också redovisas till tillsynsmyndigheten enligt överenskommen tidsintervall.

P2. Före den tidpunkt då grundvattenbortledningen inleddes för bergtunneldelen av Kolmårdstunneln ~~Som underlag~~ ska Trafikverket ~~före byggstart för respektive tunnel~~ till tillsynsmyndigheten ~~också~~ redovisa en prognosmodell ~~per drivningsfront~~ över bedömd bergkvalitet, bedömt tätningsbehov samt en prognoskurva över det successivt ackumulerade

Ärendenummer
TRV 2024/36605
Motpartens ärendenummer
M 2702-24

Dokumentdatum
2026-05-07

inläckaget. Prognosen avseende inläckage ~~Denna prognoskurva ska ha~~ som utgångspunkt ~~ha~~ det inläckage som bildat underlag för miljökonsekvensbedömningen ~~beskrivningen~~:

- För tunnelanläggningens norra del, mellan längdmätning km 94+835 och 99+175 totalt 512 L/min, inbegripet samtliga tunnelrör, tvärtunnlar och nischer för driftutrymmen med mera samt arbetstunnel Svartgölen.
- För passagen under Getåbäckens dalgång, mellan längdmätning km 99+175 och 99+640 totalt 263 L/min.
- För tunnelanläggningens södra del, mellan längdmätning km 99+640 och 102+740 totalt 381 L/min, inklusive arbetstunnlarna Rödmossen och Persdal. Därav utgör inläckaget vid passagen förbi sjön Skiren, mellan km 101+280 och km 101+610, totalt 13 L/min.

Mätning av inläckaget ska utföras med intervall och metodik som bestäms i det kontrollprogram som tas fram i samarbete med tillsynsmyndigheten i enlighet med villkor 5.

I samband med rapportering till tillsynsmyndigheten ska Trafikverket, utöver de kontroller som utförs enligt kontrollprogrammet, redovisa:

- Hur det uppmätta inläckaget förhåller sig till prognoskurvan.
- Bergkvalitet jämfört mot prognosticerad bergkvalitet.
- Utförda tätningsåtgärder jämfört med bedömt tätningsbehov.

Redovisningen ska även innehålla en redogörelse över hur de i kontrollprogrammet uppmätta variablerna såsom grundvattennivåer, sättningsrörelser med mera förhåller sig till förväntade förhållanden.

P3. Vid avvikelser från P1 eller P2 ska Trafikverket utan dröjsmål underrätta tillsynsmyndigheten och i den utsträckning som är nödvändigt med anledning av avvikelsen vidta åtgärder för att minska inläckaget i tunneln och för att förhindra eller minimera skador i omgivningen. Om Trafikverket och tillsynsmyndigheten är oeniga om vilka åtgärder som ska vidtas har tillsynsmyndigheten rätt att besluta i frågan.

För Trafikverket,

Anna-Pia Johansson och Elin Nilsson

Ärendenummer
TRV 2024/36605
Motpartens ärendenummer
M 2702-24

Dokumentdatum
2026-05-07

Dokumentegenskaper, Ärendenummer TRV 2024/36605, Motpartens ärendenummer M 2702-24, Dokumentdatum 2026-05-07, Dokumenttyp BREV. Konfidentialitet **Formaterat: Höger: 0 cm**